

MUHBA MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA

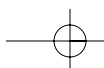
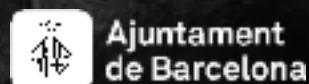
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA (MUHBA)
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

08
quarhis

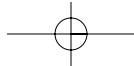
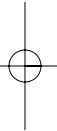
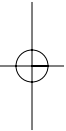
QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
MADÏNA BARĜILÛNA | BARCELONA

quarhis
EPOCA II-ANY 2012-N.08-ISSN 24555
240 PÀGINES · BARCELONA

quarhis|08

Editor:

Museu d'Història de
Barcelona (MUHBA)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MUHBA:

Joan Roca i Albert

Direcció Quarhis:

Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:

Vanesa Triay

Consell de redacció:

Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán (MUHBA)
Josep Guitart (UAB)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Magí Miret (GC)
Carme Miró (MUHBA)
Miquel Molist (UAB)
Isabel Rodà (ICAC)

Avaluadors externs:

Luis Caballero Zoreda
Carmen Fernández Ochoa
Sauro Gelichi
Jean Guyon
Simon Keay
Bernat Martí
Lucy Vallauri
Desiderio Vaquerizo
Giuliano Volpe

Control gràfic:

Emili Revilla

Disseny gràfic:

PFP
(Quim Pintó,
Montse Fabregat)

Realització:

Estudi Balmes, SL

Impressió:

Índice Arts Gràfiques, SL

Imatges de la coberta:

Antonio Lajusticia
i Pep Parer - MUHBA

ISSN

1699-793X

Dipòsit legal

B-13005-1960

© dels textos els autors
© de l'edició

**Museu d'Història de
Barcelona**

Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
www.museuhistoria.bcn.
cat/quarhis

MU·HBA MUSEU D'HISTÒRIA
DE BARCELONA

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| MADÏNA BARÂGILÛNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2012·NÚM.08·ISSN 1699-793X
240 PÀGINES · BARCELONA

**Ajuntament
de Barcelona**

SUMARI
SUMARIO
SUMMARY
SOMMAIRE

9-11	PRESENTACIÓ JOAN ROCA I ALBERT
12-13	EDITORIAL JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO
16-37	BARCELONA, PORT, COSTA I COMERÇ PROPOSTA D'EVOLUCIÓ DEL FRONT MARÍTIM DE BARCELONA DURANT L'HOLOCÈ, A PARTIR DE LA INTEGRACIÓ DE DADES GEOTÈCNiques, INTERVENCIIONS ARQUEOLÒGIQUES I CRONOLOGIES ABSOLUTES RAMON JULIÀ BRUGUÉS I SANTIAGO RIERA MORA
38-52	CIRCULACIÓ AMFÒRICA AL PORT DE LA <i>BARCINO</i> TARDOANTIGA: SEGLES V A VII DC CÈSAR CARRERAS MONFORT
54-78	" <i>QUE EN ELL STARA SEGURA LA MAJOR NAU DEL MON</i> ". TRÀFIC I EVOLUCIÓ DEL PORT DE BARCELONA AL SEGLE XV MIKEL SOBERÓN RODRÍGUEZ
80-109	LES GERRES DE TRANSPORT MARÍTIM: PRODUCCIÓ I COMERÇ A BARCELONA JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO
112-129	NOTES I ESTUDIS L'OCUPACIÓ ALTMEDIEVAL DE LA VILANOVA DELS ARCS VELLS VANESA TRIAY OLIVES
130-149	EL FORN DE CERÀMICA DEL CARRER DE CARDERS. UN CENTRE PRODUCTOR DEL SEGLE XIII AL <i>SUBURBIUM</i> ORIENTAL DE BARCELONA ESTEVE NADAL ROMA
150-164	NOVES DADES SOBRE LA PRODUCCIÓ DE CERÀMICA MEDIEVAL DE BARCELONA. LA CARACTERITZACIÓ ARQUEOMÈTRICA DEL TALLER DEL CARRER DE CARDERS ROBERTA DI FEBO I MARISOL MADRID I FERNÁNDEZ I CLAUDIO CAPELLI I JAUME BUXEDA I GARRIGÓS I JAVIER G. IÑÁÑEZ I ROBERTO CABELLA
166-191	LAS PIPAS DE CERÀMICA NO CAOLINÍTICA HALLADAS EN BARCELONA: PRODUCCIÓN Y COMERCIO EN LOS SIGLOS XVII-XIX JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO I NÚRIA MIRÓ I ALAIX I MIKEL SOBERÓN RODRÍGUEZ
194-197	NOTICIARI PROJECTE PREHISTÒRIA DE BARCELONA
198-199	LA PORTA DE MAR DE <i>BARCINO</i> I LES TERMES PORTUÀRIES: UN NOU ESPAI PATRIMONIAL RECUPERAT PER A LA CIUTAT
202	INTERVENIR A LA MURALLA ROMANA DE BARCELONA
200-201	VII CONGRÉS DE MUSEÏTZACIÓ DE JACIMENTS ARQUEOLÒGICS
202-203	IMPACTE TECNOLÒGIC EN EL NOU MÓN COLONIAL. ACULTURACIÓ EN ARQUEOLOGIA I ARQUEOMETRIA CERÀMICA (TECNOLONIAL)
205-206	BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE ARQUEOLOGIA DE BARCELONA
207-215	TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESIS
217-224	ENGLISH TEXT. SUMMARY
225-233	TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ
235-239	NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A QUARHIS

En aquesta ocasió el tema central de la revista s'ha dedicat a Barcelona i la seva relació amb el mar. "Port, costa i comerç" a Barcelona és el fil argumental pel que caminen un seguit d'aportacions que tenen com a protagonista la ciutat portuària. La relació de Barcelona i el mar s'ha d'anar a buscar a l'època de fundació de la colònia romana, al voltant de l'any 10 aC. *Barcino* va ser des del seu origen una ciutat "connectada". La configuració de la façana marítima a l'alt imperi, amb espais de magatzems i termes portuàries, reafirma el paper comercial de la ciutat, en què el port era un element clau de l'economia de la colònia.

El bloc temàtic s'obre amb un estudi sobre els canvis al litoral barceloní a partir de dades sedimentològiques i arqueològiques, completades per datacions radiomètriques de C-14. El resultat és una nova mirada al front marítim de Barcelona al llarg dels últims mil·lennis. Unes dades importantíssimes que ens parlen de modificacions de les barres sorrenques, de la formació de maresmes, etc., que no es poden obviar en intervenir o interpretar la ciutat que mira al mar i els seus edificis limítrofs. El dinamisme de la ciutat tardoantiga, al qual estem fent referència en parlar de la importància de la *Barcino* visigoda, es reflecteix també en la circulació amfòrica. El moviment d'àmfores als segles V-VII a *Barcino*, mostra una ciutat pròspera, amb una economia amb senyals de "bona salut", en paraules de l'autor, amb una especial rellevància a la segona meitat del segle VI. La dada és molt significativa i reafirma les línies interpretatives per les quals discorren les propostes sobre la ciutat en aquest període.

Pel que fa a l'època medieval, un estudi aporta noves dades sobre la façana marítima i la zona portuària, la construcció del primer moll, el moviment de vaixells, etc., en base a les restes arqueològiques i les fonts documentals. Una línia de recerca oberta per l'autor a partir de les excavacions de l'antic port medieval de Barcelona, del qual destaca la troballa de l'escullera de 1477, una seqüència estratigràfica de més de 5 metres i el derelicte Barceloneta, línia que ja ha donat resultats interessants i que, sobretot, ha incorporat "saba nova" a un clàssic dels estudis històrics barcelonins. Comerç i economia a la ciutat medieval ens porten a les gerres d'embarcar, un dels envasos de transport marítim més utilitzat a l'edat mitjana. En aquesta línia, l'estudi d'aquestes gerres de ceràmica permet d'establir uns tipus de producció barcelonina ja al segle XIII, uns envasos que continuaran en ús i evolucionant formalment durant els segles XIV i XV. Un estudi amb noves dades per moure's amb seguretat en el registre estratigràfic medieval barceloní i que també obre noves línies de recerca pel que fa al paper de Barcelona en el comerç marítim de la Corona d'Aragó.

A l'apartat de "Notes i Estudis", s'hi presenta un treball sobre la Vilanova dels Arcs Vells, un barri que neix al voltant de l'aqüeducte romà. La documentació d'un seguit d'estructures és el primer testimoni material sobre l'ocupació d'aquest espai suburbà entre els segles IX i XI. Una ocupació relacionada amb l'explotació agrícola del territori, amb espais d'emmagatzematge amb sitges i estructures de combustió, i que ofereix una imatge real de la Vilanova dels Arcs Vells al segle IX i la seva evolució fins al segle XI.

Els estudis de ceràmica a la nostra ciutat continuen a bon ritme i aporten resultats importants. La revisió de la troballa l'any 2004 d'un taller de ceràmi-

ca –en funcionament entre finals del segle XII i el tercer quart del segle XIII– i el material associat han permès incorporar noves dades al *corpus* d'estudis ceràmics de Barcelona. L'anàlisi arqueològica ha establert la tipologia del forn i la tipificació de la ceràmica que s'hi produïa, més pròpia de les ceràmiques almohades que de les produccions barcelonines. Aquest fet ha portat a considerar la possibilitat d'haver localitzat un taller que posava en circulació peces destinades a una població de cultura andalusina que vivia a la nostra ciutat.

El estudis químics i petrogràfics de la ceràmica produïda en aquest obrador indiquen una producció local amb una explotació de matèries primeres de l'entorn del taller. És possible que aquest taller, fora de la zona on s'ubicaven els obradors al segle XIII, sigui el primer testimoni d'una segona àrea de producció al *suburbium* oriental de la ciutat. Els estudis arqueomètrics s'han realitzat en el marc del projecte *Impacte tecnològic en el nou món colonial. Aculturació en arqueologia i arqueometria ceràmica*, dirigit per Jaume Buxeda de la Universitat de Barcelona, projecte que ja hem explicat àmpliament en números anteriors d'aquesta revista.

Finalment, presentem un material que fins ara no ha estat objecte de cap estudi a la nostra ciutat: les pipes de ceràmica no caolinítics. Es tracta d'un conjunt de prop de dos-cents exemplars trobats a les excavacions de Barcelona, que corresponen a diferents tipus de produccions locals i importacions que procedeixen de tot l'arc del Mediterrani. Unes troballes que mostren la importància del consum de tabac a l'època i també el seu paper en l'economia. Aquest estudi s'ha dut a terme en el marc del projecte Born que dirigeix Albert Garcia Espuche, un projecte innovador i pioner en molts aspectes, un dels quals és, sens dubte, la valorització de la cultura material. L'estudi del registre material dels segles XVI-XVIII ha estat tradicionalment oblidat en les línies de recerca establertes en arqueologia. La col·lecció *Barcelona 1700*, editada per l'Ajuntament de Barcelona, amb vuit volums ja publicats i quatre en curs de preparació, mostra tot aquest material en el seu context i en la seva època. Els objectes vinculats al joc i les joguines, els del món de la farmàcia i la medicina, els vinculats al treball dels adroguers i les adrogueries, els que van sorgir de l'èxit de productes nous, com el cafè o la xocolata, i tot un univers d'objectes que es podien trobar a l'interior de les llars barcelonines de l'època, han estat alguns del camps de recerca que s'han obert en aquest projecte.

En aquest sentit, s'hi han d'afegir les pipes de caolí procedents de tallers anglesos i holandesos, de què ja parlàvem al núm. 4 de *Quarhis*, i les pipes de ceràmica no caolinítica que presentem en aquest nou número. En aquesta ocasió, pel que fa a l'estudi de les pipes que presentem, s'hi han inclòs també els exemplars que es produïen al segle XIX.